

بررسی تأثیر اظهارنظر حسابرس بر قابلیت اتکای گزارشگرهای سالانه

داود حمزه**

چکیده

در این پژوهش هدف اصلی این پژوهش بررسی تأثیر اظهارنظر حسابرس بر قابلیت اتکای گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی دوره زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶ با انتخاب ۶۰ شرکت به‌عنوان نمونه آماری است؛ که برای جمع‌آوری مبنای نظری پژوهش از روش کتابخانه‌ای و برای جمع‌آوری اطلاعات آماری از صورت‌های مالی و یادداشت‌های همراه آن استفاده شده است. روش تجزیه و تحلیل در این پژوهش روش پانل بوده و جهت تجزیه و تحلیل از نرم‌افزارهای SPSS24، EVIEWS9 و MINITAB16 استفاده شده است. نتایج پژوهش بیانگر این است که بین اظهارنظر حسابرس و قابلیت اتکای گزارشگری مالی رابطه معنی‌داری وجود ندارد. اما بین اظهارنظر حسابرس و بهنگام بودن گزارشگری مالی رابطه معنی‌داری وجود و معکوسی وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: اظهارنظر حسابرس، قابلیت اتکای گزارشگری مالی، بهنگام بودن گزارشگری مالی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

---

* گروه مدیریت بازرگانی، گرایش مالی، واحد علوم و تحقیقات تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
Email: Davood_Hamzeh@Yahoo.Com

۱. مقدمه

بهنگام بودن گزارشگری مالی، از ویژگی‌های مهم اطلاعات حسابداری است. اطلاعات حسابداری دیرهنگام، در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی و مالی فاقد ارزش است (انساه، ۲۰۰۰). به اعتقاد دایر و مک هیو^۱ (۱۹۷۵). بهنگام بودن گزار شگری مالی، عنصر اصلی افشای کافی است و ارزش اطلاعاتی صورت‌های مالی را افزایش می‌دهد. وجود خبر نامطلوب در مورد شرکت و افشای سریع آن می‌تواند خطر سقوط ارزش شرکت را به همراه داشته باشد. سقوط ارزش شرکت باعث افزایش هزینه سرمایه و کاهش پاداش مدیران می‌شود. بگلی و فیشر^۲ (۱۹۹۸)، معتقدند که عامل پیش‌گفته می‌تواند برای مدیریت انگیزه‌ای باشد که هنگام وجود اخبار بد، افشای اطلاعات صورت‌های مالی را به تأخیر بیندازد. بیور^۳ (۱۹۶۸) معتقد است که سرمایه‌گذاران، خریدوفروش سهام را تا زمان دستیابی به گزارش‌های مالی سالانه به تأخیر می‌اندازند.

مدیران به‌عنوان مسئول تهیه صورت‌های مالی با تسلط کامل بر وضعیت مالی شرکت و با برخورداری از آگاهی بیشتر نسبت به استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی، به‌طور بالقوه تلاش می‌کنند تصویری مطلوب از واحد تجاری ارائه دهند (کردستانی و بیگی لنگرودی، ۱۳۸۷). از این‌رو، در صورت وجود اخبار بد ناشی از نوع اظهارنظر حسابرس بر صورت‌های مالی، مدیریت ممکن است با تغییر زمان انتشار عمومی صورت‌های مالی، از انتشار به‌موقع این اخبار جلوگیری کند. حسابرسی تضاد منافع بین مدیران و مالکان واحد تجاری را کاهش می‌دهد (چن و همکاران^۴، ۲۰۱۰)، حسابرسی همچنین، ابزاری اطمینان‌بخش برای افزایش کیفیت صورت‌های مالی است که باعث می‌شود استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی تصمیم‌های مناسب اتخاذ نمایند.

از سوی دیگر، قابلیت اتکا یکی از مهم‌ترین مشخصات اطلاعات متنی است که در زمینه‌های گوناگونی مورد آزمون قرار گرفته است. ارزش اطلاعات موجود در متن، تنها زمانی به‌طور کامل تشخیص داده می‌شود که قابلیت اتکای متن، بالا باشد. این در حالی است که بخش قابل‌توجهی از اطلاعات شرکت‌ها، از طریق یادداشت‌های توضیحی ارائه می‌گردد و شفافیت این بخش عمده از افشاء اختیاری، امری حیاتی برای درک و تفسیر اطلاعات ارائه شده در متن صورت‌های مالی است. از سوی دیگر، از آنجایی که شرکت‌های دارای مالکیت دولتی عموماً به‌واسطه روابط خود، کسب منفعت می‌کنند، ممکن است که فعالیت‌های خود را از سرمایه‌گذاران پنهان نمایند و به سمت افزایش هزینه‌های نمایندگی حرکت کنند. اندازه‌گیری قابلیت اتکای متون یکی از ابزارهایی است که به سنجش درجه پیچیدگی یا دشواری زبانی متن می‌پردازد. واژه قابلیت اتکا به معنای تخمینی از احتمال موفقیت خواننده در خواندن و درک متن یا نوشته است. همچنین، در تعریف سطح قابلیت اتکا آمده است که هنگام مطالعه هر متن برای خواننده، حسی درباره میزان پیچیدگی یا سادگی متن ایجاد می‌شود که در فهم مطالب تأثیر بسیاری دارد و این در واقع همان سطح قابلیت اتکای متن است (قادری مقدم، ۱۳۹۵).

قابلیت اتکا یکی از مهم‌ترین مشخصات اطلاعات متنی است که در زمینه‌های گوناگونی مورد آزمون قرار گرفته است. پژوهش درباره اهمیت قابلیت اتکا، در زمینه‌های مربوط به امور نظامی، پزشکی و حقوقی بسیار مورد توجه بوده است (بون سال و میلر^۵، ۲۰۱۷). ارزش اطلاعات موجود در متن، تنها زمانی به‌طور کامل تشخیص داده می‌شود که قابلیت اتکای متن، بالا باشد. بنابراین، افزایش قابلیت اتکای گزارش‌های سالانه، می‌تواند کاهش هزینه‌های نمایندگی را در پی داشته باشد (گرد و همکاران، ۱۳۹۷).

بنابراین با توجه به مطالب ذکر شده در نهایت هدف اصلی در این تحقیق هدف اصلی بررسی تأثیر اظهارنظر حسابرس بر قابلیت اتکای گزارشگری مالی است.

1. Ansah, 2000.
2. Begley and Fischer, 1988.
3. Dyer and McHugh, 1975.
4. Beaver, 1986.
5. Chen, 2010.
6. Bonsall and Miller, 2017.

۲. پیشینه پژوهش

گرد و همکاران (۱۳۹۷)، بررسی رابطه مالکیت دولتی، قابلیت اتکای گزارش‌های سالانه و هزینه‌های نمایندگی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی سال‌های ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۶ پرداختند. نتایج تحقیق با استفاده از ارتباطی معکوس بین قابلیت اتکای گزارش‌های سالانه و هزینه‌های نمایندگی شرکت برقرار است و مالکیت دولتی، موجب تضعیف این ارتباط معکوس می‌گردد.

صفر زاده و همکاران (۱۳۹۵)، در تحقیق خود به بهبود در اظهارنظر حسابرس مستقل و به‌موقع بودن گزارش‌های مالی سالانه پرداختند. بدین منظور نمونه‌ای متشکل از ۱۴۸ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران با استفاده از داده‌های متعلق به دوره زمانی ۱۳۸۸-۱۳۹۲ انتخاب‌شده، و دریافتند که بهبود و شدت بهبود در اظهارنظر حسابرس بر زمان گزارشگری مالی تأثیرگذار است. به‌طور کلی، نتایج نشان داد که بهبود در اظهارنظر حسابرسی، تسریع در گزارشگری مالی را در پی دارد.

پیری و همکاران (۱۳۹۳)، در تحقیق خود به بررسی رابطه کیفیت گزارشگری مالی با نوع اظهارنظر حسابرس در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی سال‌های ۱۳۸۲ الی ۱۳۹۱ پرداختند. نتایج تحقیق با استفاده از تجزیه و تحلیل رگرسیون لجستیک داده‌های ترکیبی نشان داد که پایداری سود و کیفیت افشا با نوع اظهارنظر حسابرس رابطه مثبت و معنی‌داری دارند. یعنی افزایش این شاخص‌ها با ارائه اظهارنظرهای تعدیل نشده هم‌راستا بوده، همچنین کیفیت ارقام تعهدی و دقت اطلاعات مالی با اظهارنظر حسابرس رابطه بدون معنی داشته‌اند.

لو همکاران (۲۰۱۸) در مطالعه‌ای تحت عنوان قابلیت اتکای گزارش‌های سالانه و هزینه‌های نمایندگی شرکت، اظهار نمودند که گزارش‌های سالانه، منبع اصلی اطلاعات برای تصمیمات سرمایه‌گذاران برون‌سازمانی هستند و سهامداران را قادر می‌سازند که بر مدیریت شرکت، نظارت نمایند. بنابراین، مشکلات قابلیت اتکای این گزارش‌های می‌تواند عواقب جدی داشته باشد. نتایج بررسی‌های آنان نشان داد شرکت‌هایی که گزارش‌های سالانه خواناتری را ارائه می‌دهند، هزینه‌های نمایندگی کمتری را نیز تجربه خواهند نمود.

کولینان و همکاران (۲۰۱۲)، به بررسی رابطه بهبود در اظهارنظر حسابرس و زمان‌بندی افشای اطلاعات در کشور چین پرداختند و به این نتیجه رسیدند که شرکت‌ها اخبار خوب را خیلی سریع‌تر از اخبار بد گزارش می‌کنند. آن‌ها همچنین دریافتند که شرکت‌هایی که اظهارنظر حسابرسی آن‌ها نسبت به سال قبل بهبود یافته است، در مقایسه با سایر شرکت‌ها گزارش‌های مالی خود را زودتر افشا می‌کنند. این موضوع بستگی به میزان تغییر و بهبود ایجادشده در اظهارنظر حسابرسی دارد.

۳. سؤال‌های پژوهش

- ۱) آیا بین اظهارنظر حسابرس و قابلیت اتکای گزارشگری مالی رابطه معنی‌داری وجود دارد؟
- ۲) آیا بین اظهارنظر حسابرس و بهنگام بودن گزارشگری مالی رابطه معنی‌داری وجود دارد؟

۳) فرضیه‌های پژوهش

- ۱) بین اظهارنظر حسابرس و قابلیت اتکای گزارشگری مالی رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- ۲) بین اظهارنظر حسابرس و بهنگام بودن گزارشگری مالی رابطه معنی‌داری وجود دارد.

۴. روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر از لحاظ نوع کار، تحقیقاتی و از نظر هدف، پژوهشی کاربردی است که از اطلاعات واقعی و روش‌های مختلف آماری برای رد یا عدم رد فرضیه‌ها استفاده می‌گردد و در حوزه تئوری اثباتی قرار می‌گیرد. روش پژوهش از نظر ماهیت و محتوایی، توصیفی از نوع همبستگی است که به روش پس رویدادی عمل گردید.

۵-۱. روش و ابزار جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها

جهت گردآوری اطلاعات در خصوص تبیین ادبیات پژوهش، از روش کتابخانه‌ای با استفاده از پایان‌نامه‌ها، مقالات داخلی و خارجی و منابع اینترنتی معتبر و برای دستیابی به داده‌های موردنظر برای پردازش فرضیات پژوهش، از اطلاعات موجود در نرم‌افزار ره‌آورد نوین و بررسی صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران با مراجعه به سایت رسمی بورس اوراق بهادار تهران^۱ و سایت کدال^۲ استفاده شده است.

۵-۲. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی انجام می‌شود در بخش آمار توصیفی از شاخص‌های مرکزی میانگین و میانه و شاخص پراکندگی انحراف معیار استفاده خواهد شد؛ و در بخش آمار استنباطی از رگرسیون چند متغیره با استفاده از داده‌های ترکیبی استفاده می‌شود. انگیزه اصلی در ترکیب داده‌های مقطعی و سری زمانی، فراهم کردن استنباط و پیش‌بینی کارا تر است. برای تحلیل داده‌های ترکیبی دو روش وجود دارد. بدین گونه که یا می‌بایست داده‌های شرکت‌های مختلف طی فصول مختلف همگن در نظر گرفته شوند که در این حالت داده‌ها باهم تلفیق می‌شوند یا این که داده‌ها به صورت تابلویی مورد استفاده قرار گیرند. برای تعیین نوع روش به کارگیری داده‌های ترکیبی، از آزمون F لیمر استفاده می‌شود. اگر نتیجه آزمون F لیمر نشان دهد که ضرایب اثر مقطعی و اثر زمانی معنی‌دار نیست می‌توان تمام داده‌ها را با یکدیگر ترکیب کرد و به وسیله یک رگرسیون کلاسیک، تخمین پارامترها را انجام داد. در غیر این صورت، داده‌ها را باید به صورت تابلویی در نظر گرفت. برای تعیین نوع مدل داده‌های ترکیبی (مدل اثرات ثابت یا مدل اثرات تصادفی) از آزمون هاسمن استفاده می‌شود. بدین صورت که اگر بین جزء خطا و متغیر مستقل همبستگی وجود نداشته باشد، مدل اثرات تصادفی مناسب است در صورتی که بین آن دو همبستگی وجود داشته باشد، مدل اثرات ثابت مناسب به نظر می‌رسد. برای تعیین معنادار بودن مدل رگرسیون و پارامترهای حاصل از تخمین مدل رگرسیون، به ترتیب از آماره‌های F و T استفاده می‌شود. همچنین برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و استخراج نتایج پژوهش، از نرم‌افزارهای Excel و EVIEWS9 و SPSS24 استفاده می‌گردد.

۵-۳. روش نمونه‌گیری و جامعه آماری

جامعه عبارت است از گروه یا طبقه‌ای از افراد، اشیاء، متغیرها، مفاهیم یا پدیده‌ها که حداقل در یک ویژگی، مشترک باشند. در برخی موارد، کل اعضاء جامعه، مورد مطالعه قرار می‌گیرند که به آن سرشماری گویند. باین حال، در بسیاری موارد، کمبود نیروی انسانی لازم، وقت و هزینه‌های مالی، اجازه مطالعه کل جامعه را نمی‌دهد. روش معمول در چنین مواردی این است که نمونه‌ای از جامعه انتخاب شود. نمونه، بخش کوچکی از جامعه است که معرف کل جامعه فرض می‌شود. نکته مهم در این تعریف، معرف بودن است. نتایج نمونه‌ای را که معرف جامعه نباشد، نمی‌توان به جامعه تعمیم داد. در نمونه، بخشی از جامعه مورد سنجش یا آزمون قرار می‌گیرد. اگر نمونه با روش درست انتخاب شود و معرف جامعه باشد، نتایج حاصل از آن را می‌توان به کل جامعه تعمیم داد. باین وجود، این تعمیم باید با احتیاط صورت گیرد، چراکه در تمام روش‌های نمونه‌گیری، خطایی اجتناب‌ناپذیر وجود دارد. به لحاظ نظری وقتی که کل مطالعه قرار می‌گیرد، تنها خطای اندازه‌گیری (ناهمسانی که نتیجه ابزار مورد جامعه مورد استفاده است) و تفاوت‌های فردی پاسخگویان وجود دارد. جامعه آماری این پژوهش را شرکت‌های پذیرفته‌شده در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره زمانی ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۶ تشکیل می‌دهند. همچنین از آنجا که دسترسی به تمام نمونه‌های پژوهش امکان‌پذیر نیست؛ در پژوهش حاضر برای تعیین نمونه آماری، از روش حذف سیستماتیک استفاده شده است. بدین منظور آن دسته از شرکت‌های جامعه آماری که شرایط زیر را دارا باشند به عنوان نمونه آماری انتخاب و مابقی حذف می‌شوند. در تحقیق حاضر معیارهای زیر در

1. WWW.TSETMC.IR

2. WWW.CODAL.IR

----- فصلنامه مطالعات تطبیقی در مدیریت مالی و حسابداری، سال دوم، شماره دوم

نظر گرفته شده و در صورتی که یک شرکت کلیه معیارها را احراز کرده باشد به عنوان یکی از شرکت‌های نمونه انتخاب شده است.

- (۱) قبل از سال ۱۳۹۲ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته باشند؛
  - (۲) به لحاظ افزایش قابلیت مقایسه، دوره مالی آن‌ها منتهی به اسفندماه بوده و طی سال‌های مذکور دوره مالی خود را تغییر نداده باشد.
  - (۳) به دلیل ماهیت خاص فعالیت جزو شرکت‌های فعال در صنعت واسطه‌گری مالی نباشند؛ و
  - (۴) اطلاعات مربوط به صورت‌های مالی آن‌ها برای دوره مورد بررسی در دسترس باشد.
- در نهایت از بین شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در مجموع ۶۰ شرکت به عنوان نمونه آماری پژوهش انتخاب شده است

۴-۵. مدل آماری پژوهش

پژوهشگر در تحقیق خود به دنبال شناسایی متغیرها و چگونگی رابطه آن‌ها با یکدیگر است. محقق بر اساس بررسی‌های اولیه و نیز مطالعه ادبیات تحقیق اقدام به تعیین متغیرهای مورد مطالعه کرده، آن‌ها را فهرست می‌نماید و در قالب یک مدل تجزیه‌ای و تفکیکی تدوین می‌کند تا بدین وسیله چهارچوب نظری انجام تحقیق خود را طراحی نماید، این مدل‌ها منعکس کننده هدف تحقیق بوده، مبین موضوعات، زوایا و ابعادی از مسئله هستند که باید مورد مطالعه قرار گیرد (حافظ نیا، ۱۳۹۲، ۱۲۲). در این تحقیق برای آزمون فرضیه پژوهش از مدل رگرسیونی زیر استفاده می‌نماییم.

$$OA_{it} = \beta_0 + \beta_1 TFA_{it} + \beta_2 READ_{it} + \beta_3 TOA_{it} + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 SIZE_{it} + \beta_6 ROE_{it} + \varepsilon_{it}$$

OA: اظهار نظر حسابرس

TFA: بهنگام بودن گزارشگری مالی؛

READ: قابلیت اتکا گزارشگری مالی؛

TOA: نوع حسابرسی؛

LEV: اهرم مالی؛

SIZE: اندازه شرکت؛ و

ROA: سودآوری.

۵-۵. متغیرهای پژوهش

متغیر وابسته: متغیر وابسته متغیری است که پژوهشگر به آن علاقه مند است و برعکس متغیر مستقل در اختیار محقق نیست و نمی‌تواند در آن تصرف یا دست‌کاری به عمل آورد. در تعریف آن باید گفت متغیری است که از متغیر مستقل تأثیر می‌پذیرد و بر اثر تغییرات آن تغییر می‌کند و هدف محقق تشریح یا پیش‌بینی تغییرپذیری در آن است.

— **اظهار نظر حسابرس:** متغیر مجازی است که در صورتی نظر ابراز شده در گزارش حسابرس بعد از رسیدگی به صورت‌های مالی به صورت مقبول باشد، به آن ارزش یک و در صورتی که نوع گزارش آن به صورت مشروط، مردود و یا عدم اظهار نظر باشد به آن ارزش صفر تخصیص داده می‌شود.

متغیرهای مستقل: متغیر مستقل متغیری است که از طریق آن متغیر وابسته تبیین و پیش‌بینی می‌شود، این متغیر توسط پژوهشگر اندازه‌گیری، دست‌کاری یا انتخاب می‌شود تا تأثیر رابطه‌ای آن با متغیر دیگر اندازه‌گیری شود. در واقع متغیر مستقل به‌گونه‌ای مثبت یا منفی بر متغیر وابسته اثر می‌گذارد یعنی هرگونه افزایش یا کاهش در متغیر مستقل می‌تواند موجب افزایش یا کاهش در متغیر وابسته شود پس دلیل تغییر در متغیر وابسته را باید در متغیر مستقل جست‌وجو کرد.

بررسی تأثیر اظهارنظر حسابرس بر قابلیت اتکای گزارشگری مالی -----

- **قابلیت اتکا:** قابلیت اتکای گزارش‌های سالانه شرکت i در سال t که برابر است با حاصل جمع نسبت تعداد کل واژگان به تعداد کل جملات و نسبت جملات پیچیده به تعداد کل جملات در یادداشت‌های توضیحی صورت‌های مالی شرکت. گفتنی است منظور از جملات پیچیده، جملاتی است که بیش از سه سیلاب دارند
- **بهنگام بودن گزارشگری مالی:** لونتیس و کارمانیس تأخیر در حسابرسی را مجموعه روزهایی که بین پایان سال مالی و اتمام پروژه حسابرسی (تاریخ گزارش حسابرسی) قرار دارند تعریف کرده است. در این تحقیق برای محاسبه تأخیر در حسابرسی از لگاریتم طبیعی فاصله بین پایان سال مالی تا تاریخ امضای گزارش حسابرسی استفاده می‌نماییم.
- **متغیرهای کنترلی:** متغیر کیفی یا کمی است که جهت یا میزان رابطه میان متغیرهای مستقل وابسته را تحت تأثیر قرار می‌دهد. متغیر تعدیل‌کننده را می‌توان متغیر مستقل دوم نیز منظور داشت. با عبارت دیگر متغیر کنترلی، یک متغیر ثانوی است که از نوع متغیر مستقل است و محقق میل دارد آن را کنترل و دست‌کاری کند؛ تا مشخص شود آیا این متغیر، رابطه متغیر مستقل وابسته را تحت تأثیر قرار می‌دهد یا خیر.
- **نوع حسابرس:** اگر شرکت توسط سازمان حسابرسی مورد رسیدگی قرار گرفته باشد، عدد ۱ و در غیر این صورت عدد صفر را اختیار می‌کند.
- **اهرم مالی:** اهرم مالی از نسبت کل بدهی به کل دارایی‌های به دست می‌آید.
- **اندازه شرکت:** اندازه شرکت عبارت است از لگاریتم طبیعی کل دارایی‌های شرکت.
- **سودآوری:** عبارت است از نسبت سود خالص به مجموع دارایی‌ها.

- یافته‌های پژوهش

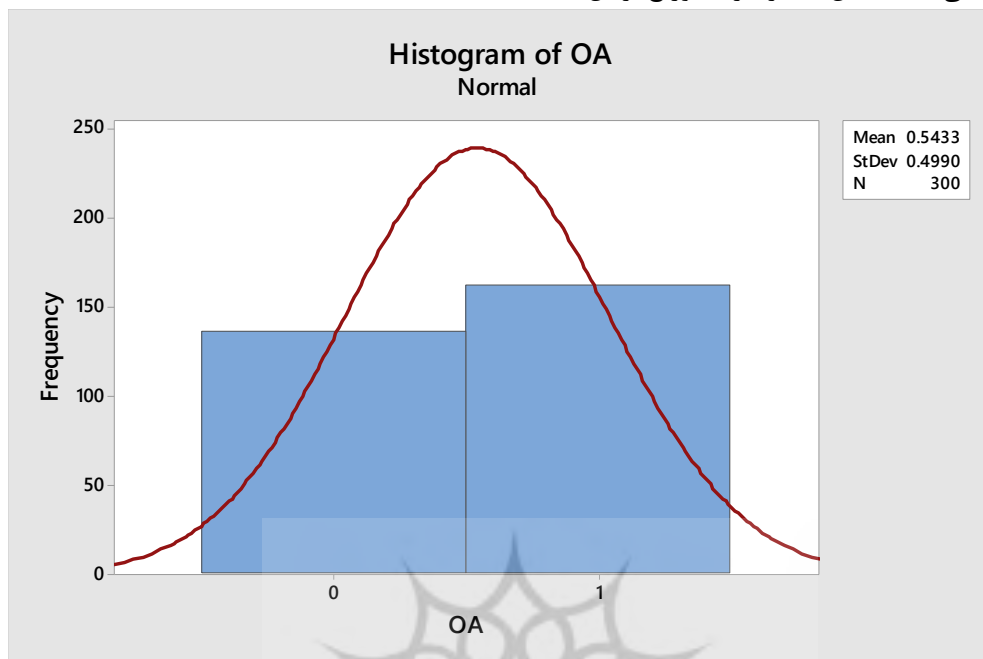
۱-۶. آمار توصیفی

در بخش آمار توصیفی، تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از شاخص‌های مرکزی هم چون میانگین و میانه و شاخص‌های پراکندگی انحراف معیار، چولگی و کشیدگی انجام پذیرفته است. در این ارتباط میانگین، اصلی‌ترین شاخص مرکزی بوده و متوسط داده‌ها را نشان می‌دهد، به طوری که اگر داده‌ها بر روی یک محور به صورت منظم ردیف شوند، مقدار میانگین دقیقاً نقطه تعادل یا مرکز ثقل توزیع قرار می‌گیرد. انحراف معیار از پارامترهای پراکندگی بوده و میزان پراکندگی داده‌ها را نشان می‌دهد. چولگی نیز از پارامترهای تعیین انحراف از قرینگی بوده و شاخص تقارن داده‌ها است. در صورتی که جامعه از توزیع متقارن برخوردار باشد، ضریب چولگی مساوی صفر، در صورتی که جامعه چوله به چپ باشد، ضریب چولگی منفی و در صورتی که دارای چوله به راست باشد، ضریب چولگی مثبت خواهد بود. کشیدگی نیز شاخص سنجش پراکندگی جامعه نسبت به توزیع نرمال است. خلاصه وضعیت آمار توصیفی کمک نرم‌افزار EVIEWS9 در جدول (۱) ارائه شده است.

جدول (۱) آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

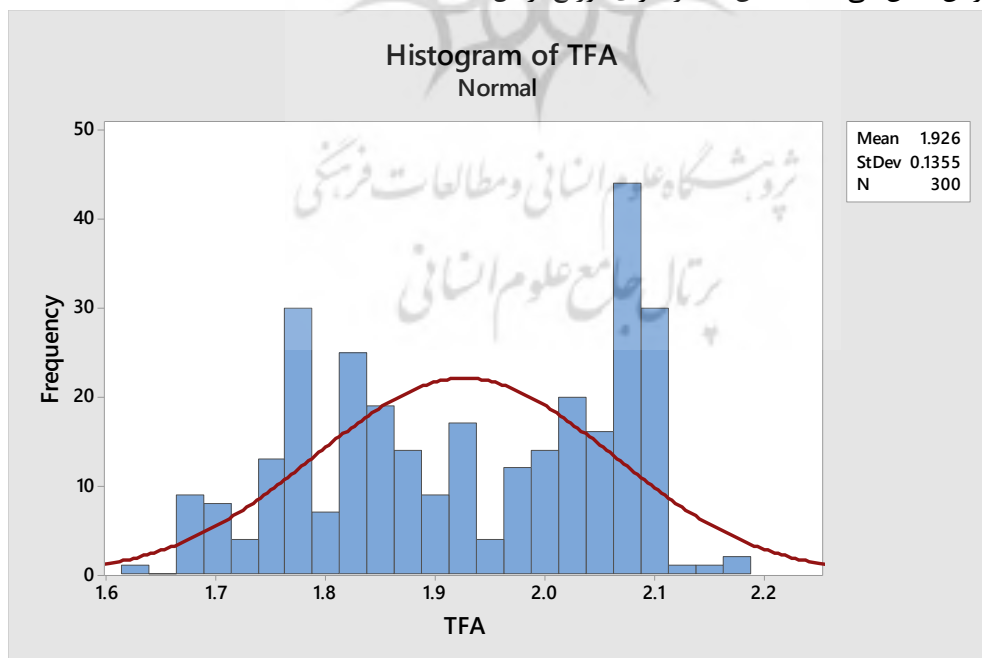
میانگین	اظهار نظر حسابرسی	بهنگام بودن گزارشگری مالی	قابلیت اتکا گزارشگری مالی	نوع حسابرسی	اهرم مالی	اندازه شرکت	سودآوری
۰،۵۴۳۳۳۳	۱	۱،۹۲۶۰۶۴	۱۶،۹۸۶۲۹	۰،۲	۰،۵۹۸۴۹۶	۶،۲۱۵۷۱۷	۰،۱۰۷۳۰۹
۱	۱	۱،۹۲۶۸۴۹	۱۶،۸۵۶	۰	۰،۵۹۱۸۷۱	۶،۱۵۵۲۷۵	۰،۰۹۷۳۳
حد اکثر	۱	۲،۱۷۳۱۸۶	۲۲،۵۰۴	۱	۳،۰۲۰۷۹۱	۸،۳۵۹۸۳۸	۰،۵۵۳۳۲۷
حداقل	۰	۱،۶۲۳۲۴۹	۱۲،۰۰۶	۰	۰،۱۴۷۰۲۹	۴،۷۹۲۵۶	-۰،۳۴۷۴۱۴
انحراف معیار	۰،۴۹۸۹۵۱	۰،۱۳۵۵۲۲	۲،۴۲۰۴۰۴	۰،۴۰۰۶۶۸	۰،۲۳۹۴۱۶	۰،۶۳۹۰۳۱	۰،۱۲۹۰۷۱
چولگی	-۰،۱۷۳۹۸۸	-۰،۱۹۷۴۶۶	۰،۱۰۸۲۳	۱،۵	۳،۵۲۰۴۳۸	۰،۶۹۱۲۲۱	۰،۲۴۷۳۱۶
کشیدگی	۱،۰۳۰۲۷۲	۱،۷۱۰۱۶۱	۲،۱۷۹۶۶۷	۳،۲۵	۳۶،۴۶۲	۴،۱۱۴۷۶۸	۴،۵۶۸۷۰۴
تعداد نمونه	۳۰۰	۳۰۰	۳۰۰	۳۰۰	۳۰۰	۳۰۰	۳۰۰

با توجه به جدول (۱) و نمودار (۱)، برای متغیر اظهارنظر حسابرسی میانگین برابر با ۰/۵۴۳۳ بوده و انحراف معیار ۰/۴۹۹۰ است. همچنین بررسی میزان چولگی و کشیدگی این متغیر که بایستی به ترتیب ۰ و ۳ باشد تا متغیر دارای توزیع نرمال باشد، بنابراین نشان می‌دهد که این متغیر دارای توزیع نرمال است.

نمودار (۱) هیستوگرام متغیر اظهارنظر حسابرسی

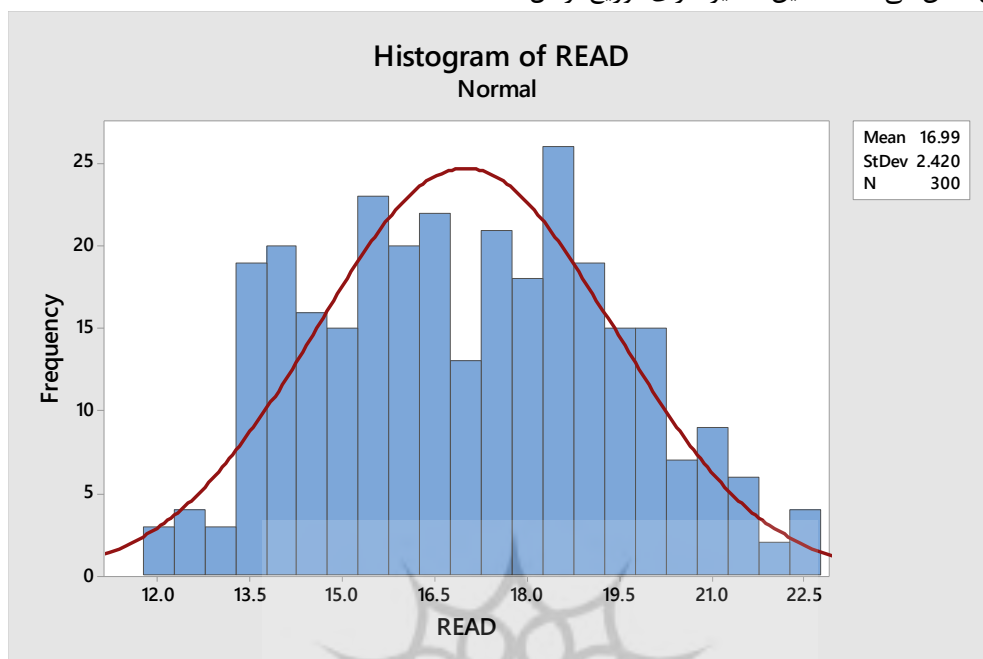
با توجه به جدول (۱) و نمودار (۲)، برای متغیر بهنگام بودن گزارشگری مالی میانگین برابر با ۱/۹۲۶ بوده و انحراف معیار ۰/۱۳۵۵ است. همچنین بررسی میزان چولگی و کشیدگی این متغیر که بایستی به ترتیب ۰ و ۳ باشد تا متغیر دارای توزیع نرمال باشد، بنابراین نشان می‌دهد که این متغیر دارای توزیع نرمال است.

نمودار (۲) هیستوگرام متغیر بهنگام بودن گزارشگری مالی

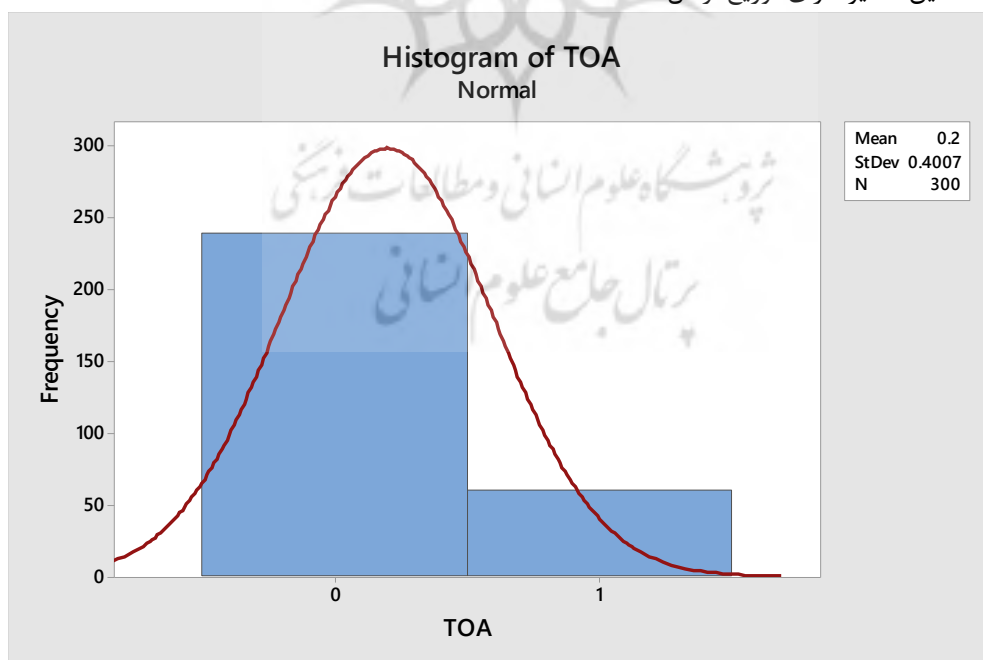
----- بررسی تأثیر اظهارنظر حسابرس بر قابلیت اتکای گزارشگری مالی -----

با توجه به جدول (۱) و نمودار (۳)، برای متغیر به قابلیت اتکا گزارشگری مالی میانگین برابر با ۱۶/۹۹ بوده و انحراف معیار ۲/۴۲۰ است. همچنین بررسی میزان چولگی و کشیدگی این متغیر که بایستی به ترتیب ۰ و ۳ باشد تا متغیر دارای توزیع نرمال باشد، بنابراین نشان می‌دهد که این متغیر دارای توزیع نرمال است.

نمودار (۳) هیستوگرام متغیر قابلیت اتکا در گزارشگری مالی

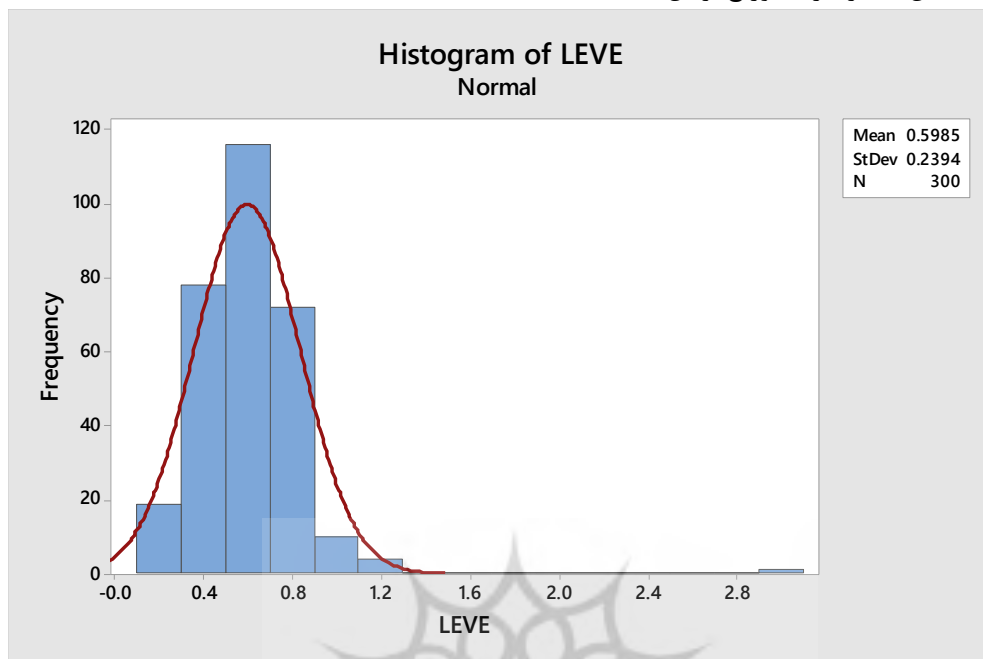
با توجه به جدول (۱) و نمودار (۴)، برای متغیر نوع حسابرسی میانگین برابر با ۰/۲ بوده و انحراف معیار ۰/۴۰۰۷ است. همچنین بررسی میزان چولگی و کشیدگی این متغیر که بایستی به ترتیب ۰ و ۳ باشد تا متغیر دارای توزیع نرمال باشد، بنابراین نشان می‌دهد که این متغیر دارای توزیع نرمال است.

نمودار (۴) هیستوگرام متغیر نوع حسابرسی

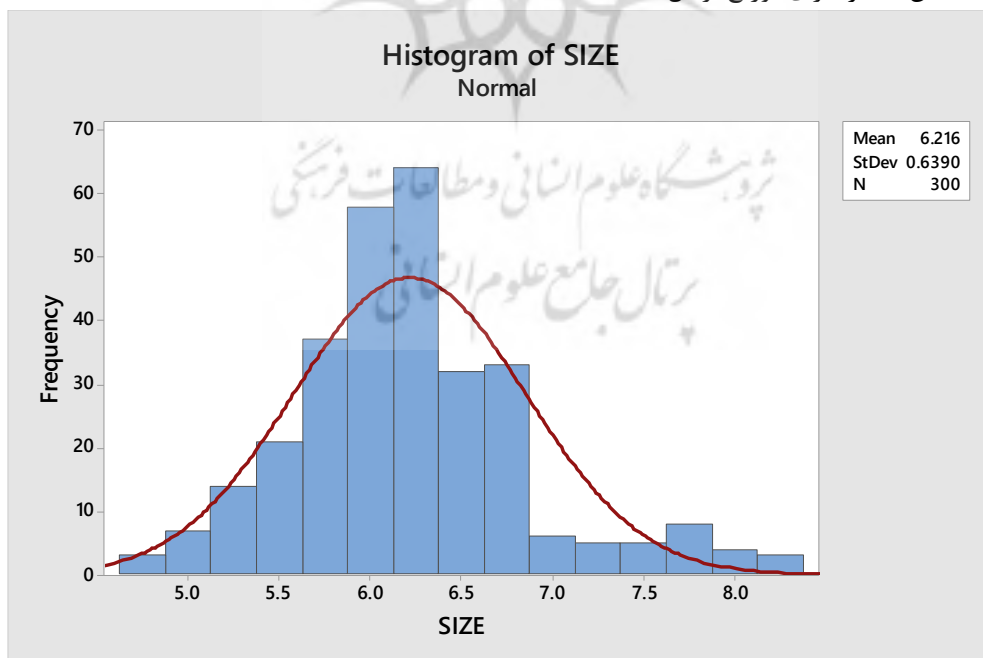

با توجه به جدول (۱) و نمودار (۵)، برای متغیر اهرم مالی میانگین برابر با ۰/۵۹۸۵ بوده و انحراف معیار ۰/۲۳۹۴ است. همچنین بررسی میزان چولگی و کشیدگی این متغیر که بایستی به ترتیب ۰ و ۳ باشد تا متغیر دارای توزیع نرمال باشد، بنابراین نشان می‌دهد که این متغیر دارای توزیع نرمال است.

نمودار (۵) هیستوگرام متغیر اهرم مالی

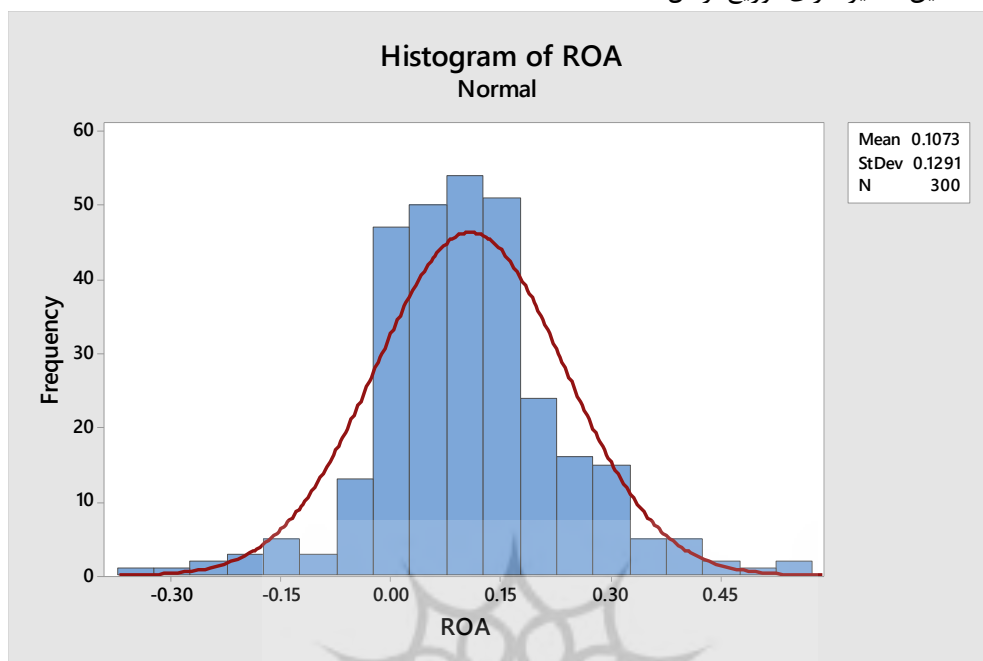
با توجه به جدول (۱) و نمودار (۵)، برای متغیر اندازه شرکت میانگین برابر با ۶/۲۱۶ بوده و انحراف معیار ۰/۶۳۹۰ است. همچنین بررسی میزان چولگی و کشیدگی این متغیر که بایستی به ترتیب ۰ و ۳ باشد تا متغیر دارای توزیع نرمال باشد، بنابراین نشان می‌دهد که این متغیر دارای توزیع نرمال است.

نمودار (۵) هیستوگرام متغیر اندازه شرکت

بررسی تأثیر اظهارنظر حسابرس بر قابلیت اتکای گزارشگری مالی -----

با توجه به جدول (۱) و نمودار (۷)، برای متغیر سودآوری میانگین برابر با ۰/۱۰۷۳ بوده و انحراف معیار ۰/۱۲۹۱ است. همچنین بررسی میزان چولگی و کشیدگی این متغیر که بایستی به ترتیب ۰ و ۳ باشد تا متغیر دارای توزیع نرمال باشد، بنابراین نشان می‌دهد که این متغیر دارای توزیع نرمال است.

نمودار (۷) هیستوگرام متغیر سودآوری

۲-۶ ضریب همبستگی پیرسون

ضریب همبستگی پیرسون که به نام‌های ضریب همبستگی گشتاوری و یا ضریب همبستگی مرتبه صفر نیز نامیده می‌شود، توسط سرکارل پیرسون معرفی شده است. این ضریب به منظور تعیین میزان رابطه، نوع و جهت رابطه بین دو متغیر فاصله‌ای یا نسبی و یا یک متغیر فاصله‌ای و یک متغیر نسبی به کار برده می‌شود. چندین روش محاسباتی معادل می‌توان برای محاسبه این ضریب تعریف نمود. ضریب همبستگی ابزاری آماری برای تعیین نوع و درجه رابطه یک متغیر کمی با متغیر کمی دیگر است. ضریب همبستگی، یکی از معیارهای مورد استفاده در تعیین همبستگی دو متغیر است. در این آزمون:

۱. اگر سطح احتمال کمتر از ۰/۰۵ باشد رابطه وجود دارد در غیر این صورت خیر؛
۲. ضریب همبستگی شدت رابطه را نشان می‌دهد:
  - این ضریب بین ۱ تا -۱ است
  - در صورت عدم وجود رابطه بین دو متغیر، برابر صفر است
  - اگر این ضریب بین ۰ و -۱ باشد رابطه معکوسی وجود دارد؛
  - اگر این ضریب بین ۰ و ۱ باشد رابطه مستقیمی وجود دارد.

جدول (۲) ضریب همبستگی پیرسون

		اظهار نظر حسابرسی	بهنگام بودن گزارشگری مالی	قابلیت اتکا گزارشگری مالی	نوع حسابرسی	اهرم مالی	اندازه شرکت	سودآوری
اظهار نظر حسابرسی	ضریب همبستگی	۱						
	سطح احتمال	-----						
بهنگام بودن گزارشگری مالی	ضریب همبستگی	۰,۳۳۴۶۲۸	۱					
	سطح احتمال	۰,۰۰۰۰	-----					

ادامه جدول (۲) ضریب همبستگی پیرسون

	نوع	قابلیت اتکا	بهنگام بودن	اظهار نظر	سودآوری	اندازه شرکت	اهرم مالی	نوع حسابرسی
قابلیت اتکا	۱	۰,۰۶۳۵۰۸	۰,۰۳۴۹	ضریب همبستگی				
گزارشگری مالی	-----	۰,۲۷۲۹	۰,۵۴۷۱	سطح احتمال				
نوع حسابرسی	۱	-۰,۱۴۸۱۰۷	۰,۰۴۹۲۵۱	ضریب همبستگی				
	-----	۰,۰۱۰۲	۰,۰۳۹۵۳	سطح احتمال				
اهرم مالی	۱	-۰,۰۵۷۹۰۱	۰,۰۳۹۴۴۸	ضریب همبستگی				
	-----	۰,۰۳۱۷۵	۰,۰۴۹۶۱	سطح احتمال				
اندازه شرکت	۱	-۰,۲۴۵۵۷۴	-۰,۰۰۸۱۲۶	ضریب همبستگی				
	-----	۰,۰۰۰۰	۰,۰۸۸۸۵	سطح احتمال				
سودآوری	۱	-۰,۰۲۶۲۴۹	-۰,۰۲۷۲۰۴۷	ضریب همبستگی				
	-----	۰,۰۶۵۰۷	۰,۰۰۰۰	سطح احتمال				

۳-۶. آزمون مانایی

لازم است که قبل از تخمین مدل، مانایی متغیرهای آن مورد بررسی قرار بگیرد. یک متغیر، وقتی ماناست که میانگین، واریانس و کوواریانس آن در طول زمان ثابت باقی بماند. به طور کلی اگر مبدأ زمانی یک متغیر، تغییر کند و میانگین واریانس و کوواریانس تغییری نکند، در آن صورت متغیر مانا است و در غیر این صورت متغیر، نا مانا خواهد بود. فرضیه‌های مربوط به مانایی متغیرها به صورت زیر است:

$$\begin{cases} H_0: \text{متغیر نا مانا است} \\ H_1: \text{متغیر ماناست} \end{cases}$$

مانایی متغیرها در سه حالت در سطح، روی تفاضل اول و روی تفاضل دوم می‌تواند بررسی شود. متغیرهایی که احتمال حاصل از آزمون آن‌ها در سطح کمتر از ۵٪ است فرضیه صفر در مورد آن رد شده و آن متغیر در سطح ماناست در صورتی که بیشتر از ۵٪ باشد، نا مانا است. نتایج آزمون مانایی در جدول (۳) درج گردیده است. بر اساس آزمون «لوین، لین و چو» چون مقدار p-value کمتر از ۵٪ بوده است، همه متغیرهای مستقل، وابسته و کنترلی در سطح پایا بوده‌اند پایایی بدین معنی است که میانگین واریانس متغیرهای پژوهش در طول زمان و کوواریانس متغیرها بین سال‌های مختلف ثابت بوده است. مانایی متغیرها در سه حالت در سطح، روی تفاضل اول و روی تفاضل دوم می‌تواند بررسی شود. متغیرهایی که احتمال حاصل از آزمون آن‌ها در سطح کمتر از ۵٪ است فرضیه صفر در مورد آن رد شده و آن متغیر در سطح ماناست در صورتی که بیشتر از ۵٪ باشد، نا مانا است.

جدول (۳) آزمون مانایی

تفسیر	لوین، لین و چو		متغیرها
	سطح احتمال	آماره آزمون	
مانا	۰,۰۰۰۴	-۳,۳۵۳۳۲	اظهار نظر حسابرسی
مانا	۰,۰۰۰۰	-۲۷,۰۹۹۴	بهنگام بودن گزارشگری مالی
مانا	۰,۰۰۰۰	-۱۰,۷۴۵۳	قابلیت اتکا گزارشگری مالی
مانا	۰,۰۰۴۶۸	-۱,۶۷۶۸۳	نوع حسابرسی
مانا	۰,۰۰۰۰	-۳۳,۵۲۶۶	اهرم مالی
مانا	۰,۰۰۰۰	-۲۰,۳۰۳۹	اندازه شرکت
مانا	۰,۰۰۰۰	-۵۴,۱۵۵۱	سودآوری

۴-۶. آزمون F لیمر و هاسمن

اما قبل از تخمین مدل‌ها لازم است که روش تخمین (تلفیقی یا تابلویی) مشخص گردد. برای این منظور از آزمون F لیمر استفاده شده است. برای مشاهداتی که احتمال آزمون آن‌ها بیشتر از ۵٪ باشد یا به عبارتی دیگر آماره آزمون آن‌ها کمتر از آماره جدول باشد، از روش تلفیقی استفاده می‌شود و برای مشاهداتی که احتمال آزمون آن‌ها کمتر از ۵٪ است، برای تخمین مدل از روش تابلویی استفاده می‌شود. روش تابلویی خود با استفاده از دو مدل اثرات تصادفی و اثرات ثابت می‌تواند انجام گیرد. برای تعیین اینکه از کدام مدل استفاده شود از آزمون هاسمن استفاده گردیده است. مشاهداتی که احتمال آزمون آن‌ها کمتر از ۵٪ است از مدل اثرات ثابت و مشاهداتی که احتمال آزمون آن‌ها بیشتر از ۵٪ است از مدل اثرات تصادفی برای تخمین مدل استفاده شده است. همان‌طور که در جدول (۴) منعکس گردیده، احتمال F لیمر مدل پژوهش کمتر از ۵٪ است لذا برای تخمین مدل از روش تابلویی استفاده می‌شود. و با توجه به اینکه احتمال آزمون هاسمن مدل پژوهش کمتر از ۵٪ است از روش اثرات ثابت برای تخمین این مدل استفاده شده است.

جدول (۴) آزمون F لیمر و هاسمن

آزمون	آماره آزمون	سطح احتمال	تفسیر
F لیمر	۵,۰۲۱۹۰۹	۰,۰۰۰۰	روش تابلویی
هاسمن	۱۱,۳۷۵۸۹۱	۰,۰۰۷۷۴	اثرات تصادفی

۵-۶. تخمین فرضیه اول پژوهش

هدف از فرضیه اول بررسی رابطه بین اظهارنظر حسابرس و قابلیت اتکای گزارشگری مالی است که فرضیات H_0 و H_1 آن به شرح زیر است:

H_0 : بین اظهارنظر حسابرس و قابلیت اتکای گزارشگری مالی رابطه معنی‌داری وجود ندارد.

H_1 : بین اظهارنظر حسابرس و قابلیت اتکای گزارشگری مالی رابطه معنی‌داری وجود دارد.

$$OA_{it} = \beta_0 + \beta_1 TFA_{it} + \beta_2 READ_{it} + \beta_3 TOA_{it} + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 SIZE_{it} + \beta_6 ROE_{it} + \varepsilon_{it}$$

این فرضیه با استفاده از مدل پژوهش به صورت روش تابلویی و روش اثرات تصادفی برآورد می‌شود و در صورتی که ضریب β_1 در سطح اطمینان ۹۵٪ معنی‌دار باشد مورد تأیید قرار خواهد گرفت.

جدول (۵) تخمین مدل پژوهش

متغیرها	ضریب برآوردی	خطای استاندارد	آماره T	سطح احتمال
C	۰,۹۰۰۹۵۱	۱,۴۲۴۲۵۵	۰,۶۳۲۵۷۷	۰,۵۲۷۶
بهنگام بودن گزارشگری مالی	-۰,۷۳۱۰۵۶	۰,۲۹۷۶۳۳	-۲,۴۵۶۲۳۳	۰,۰۱۴۸
قابلیت اتکا گزارشگری مالی	۰,۰۰۱۲۳۷	۰,۰۲۷۶۸۲	۰,۰۴۶۶۹۳	۰,۹۶۴۴
نوع حسابرسی	-۰,۱۳۸۷۹۴	۰,۱۳۲۵۸۷	-۱,۰۴۶۸۱۳	۰,۲۹۶۳
اهرم مالی	۰,۲۳۷۷۹۵	۰,۱۵۴۲۶۹	۱,۵۴۱۴۲۸	۰,۱۲۴۶
اندازه شرکت	۰,۱۳۹۸۰۷	۰,۱۸۹۸۶۶	۰,۷۳۶۳۴۹	۰,۴۶۲۳
سودآوری	۰,۴۲۷۵۸۹	۰,۲۹۷۸۱	۱,۴۳۵۷۷۵	۰,۱۵۲۴
ضریب تعیین		۰,۶۶۱۴۶		
ضریب تعیین تعدیل شده		۰,۵۶۷۴۲۱		
آزمون دوربین واتسون		۲,۰۳۲۸۶۴		
آماره F		۷,۰۳۳۹۰۲		
سطح معنی‌داری مدل		۰,۰۰۰۰		

در بررسی معنی‌دار بودن کل مدل با توجه به اینکه مقدار احتمال آماره F از $0/05$ کوچک‌تر است ($0/0000$) با اطمینان 95% معنی‌دار بودن کل مدل تأیید می‌شود. ضریب تعیین مدل نیز گویای آن است که $56/74$ درصد از متغیر وابسته توسط متغیرهای وارد شده در مدل تبیین می‌گردد. همچنین از آنجاکه دوربین واتسون در محدوده $(1/5-2/5)$ قرار دارد بنابراین با مشکل هم خطی مواجه نیستیم. در بررسی معنی‌داری ضرایب با توجه نتایج ارائه شده در جدول (5) از آنجایی که سطح احتمال برای متغیر قابلیت گزارشگری مالی بیشتر از $0/05$ است ($0/9644$)، در نتیجه وجود رابطه معنی‌داری بین اظهار نظر حسابرس و قابلیت اتکای گزارشگری مالی در سطح اطمینان 95 درصد مورد تأیید قرار نمی‌گیرد.

۶-۶. تخمین فرضیه دوم پژوهش

هدف از فرضیه دوم بررسی رابطه بین اظهار نظر حسابرس و بهنگام بودن گزارشگری مالی است که فرضیات H_0 و H_1 آن به شرح زیر است:

H_0 : بین اظهار نظر حسابرس و بهنگام بودن گزارشگری مالی رابطه معنی‌داری وجود ندارد.

H_1 : بین اظهار نظر حسابرس و بهنگام بودن گزارشگری مالی رابطه معنی‌داری وجود دارد.

در بررسی معنی‌داری ضرایب با توجه نتایج ارائه شده در جدول (5) از آنجایی که سطح احتمال برای متغیر بهنگام بودن گزارشگری مالی کمتر از $0/05$ است ($0/0148$)، در نتیجه وجود رابطه معنی‌داری بین اظهار نظر حسابرس و بهنگام بودن گزارشگری مالی در سطح اطمینان 95 درصد مورد تأیید قرار می‌گیرد، همچنین از آنجاکه ضریب برآوردی این آزمون $0/731056-$ است، بنابراین بین اظهار نظر حسابرس و بهنگام بودن گزارشگری مالی رابطه معنادار و معکوسی وجود دارد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در این پژوهش هدف اصلی این پژوهش بررسی تأثیر اظهار نظر حسابرس بر قابلیت اتکای گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی دوره زمانی 1392 تا 1396 با انتخاب 60 شرکت به‌عنوان نمونه آماری است؛ که برای جمع‌آوری مبانی نظری پژوهش از روش کتابخانه‌ای و برای جمع‌آوری اطلاعات آماری از صورت‌های مالی و یادداشت‌های همراه آن استفاده شده است. روش تجزیه و تحلیل در این پژوهش روش پانل بوده و جهت تجزیه و تحلیل از نرم‌افزارهای $SPSS24$ ، $EViews9$ و $MINITAB16$ استفاده شده است. نتایج حاصل از فرضیه‌های پژوهش بیانگر این است که:

— در بررسی معنی‌دار بودن کل مدل با توجه به اینکه مقدار احتمال آماره F از $0/05$ کوچک‌تر است ($0/0000$) با اطمینان 95% معنی‌دار بودن کل مدل تأیید می‌شود.

— ضریب تعیین مدل نیز گویای آن است که $56/74$ درصد از متغیر وابسته توسط متغیرهای وارد شده در مدل تبیین می‌گردد.

— از آنجاکه دوربین واتسون در محدوده $(1/5-2/5)$ قرار دارد بنابراین با مشکل هم خطی مواجه نیستیم.

— در فرضیه اول پژوهش با توجه نتایج ارائه شده در جدول (5) از آنجایی که سطح احتمال برای متغیر قابلیت گزارشگری مالی بیشتر از $0/05$ است ($0/9644$)، در نتیجه وجود رابطه معنی‌داری بین اظهار نظر حسابرس و قابلیت اتکای گزارشگری مالی در سطح اطمینان 95 درصد مورد تأیید قرار نمی‌گیرد.

— در فرضیه دوم پژوهش با توجه نتایج ارائه شده در جدول (5) از آنجایی که سطح احتمال برای متغیر بهنگام بودن گزارشگری مالی کمتر از $0/05$ است ($0/0148$)، در نتیجه وجود رابطه معنی‌داری بین اظهار نظر حسابرس و بهنگام بودن گزارشگری مالی در سطح اطمینان 95 درصد مورد تأیید قرار می‌گیرد، همچنین از آنجاکه ضریب برآوردی این آزمون $0/731056-$ است، بنابراین بین اظهار نظر حسابرس و بهنگام بودن گزارشگری مالی رابطه معنادار و معکوسی وجود دارد.

منابع و مأخذ

۱. پیری، پرویز، دیدار، حمزه، دانشیار، فاطمه، (۱۳۹۳)، بررسی رابطه کیفیت گزارشگری مالی با نوع اظهارنظر حسابرس در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پژوهش‌های کاربردی در گزارشگری مالی، شماره ۵، ۴۷ - ۷۴.
۲. صفرزاده، محمدحسین، بیگ پناه، بهزاد، (۱۳۹۵)، بهبود در اظهارنظر حسابرس مستقل و به موقع بودن گزارش‌های مالی سالانه، پژوهش‌های کاربردی در گزارشگری مالی، شماره ۸، ۹۳ - ۱۱۴.
۳. قادری مقدم، محمدابراهیم. (۱۳۹۵). اعتبارسنجی روش‌های سنجش سطح قابلیت اتکای کتاب‌های درسی. پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، ۲۱، ۴۴-۵۵.
۴. کردستانی، غلامرضا، بیگی، امیر، حبیب، لنگرودی، (۱۳۸۷)، محافظه‌کاری در گزارشگری مالی: بررسی رابطه عدم تقارن زمانی سود و MTB به عنوان دو معیار ارزیابی محافظه‌کاری. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۵، شماره ۵۲، ۸۹-۱۰۶.
۵. گرد، عزیز، چکاو، محمدرضا، شریفی، ناصر، (۱۳۹۷)، بررسی رابطه مالکیت دولتی، قابلیت اتکای گزارش‌های سالانه و هزینه‌های نمایندگی، فصلنامه مطالعات تطبیقی در مدیریت مالی و حسابداری، سال دوم، شماره دوم، ۲۹-۴۰.
6. Ansah, S. O., (2000), "Timeliness of corporate financial reporting in emerging capital markets: empirical evidence from the Zimbabwe stock Exchange", Accounting and Business Research. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=215929> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.215929>
7. Beaver, W. H., (1968), the information content of annual earnings announcements, empirical research in accounting: Selected studies, Journal of Accounting Research. Supplement, 67-92.
8. Begley, J., & Fischer, P. E., (1998), Is there information in an earnings announcement delay? Review of Accounting Studies. Vol 3, 347-363.
9. Bonsall, S.B. and Miller, B.P. (2017). The impact of narrative disclosure readability on bond ratings and the cost of debt. Rev. Acc. Stud., 22 (2), 608-643.
10. Chen, C. J. P., Su, X., & Wu, X., (2010), Auditor changes following a big 4 merger with a local Chinese firm: A case study. Auditing: A Journal of Practice & Theory Available at <http://dx.doi.org/10.2308/aud.2010.29.1.41>.
11. Cullinan, Charles P., Wang, Fangjun, Yang, Bei, Junrui Zhang, (2012), Audit opinion improvement and the timing of disclosure “, Advances in Accounting, incorporating Advances in International Accounting. 28 333-343
12. Dyer, J. C., & McHugh, A. J., (1975), the timeliness of the Australian annual report, Journal of Accounting Research. (13), 2 (autumn), 204-219.
13. Leventis, S., and Caramanis, C. (2005). Determinants of audit time as a proxy of audit quality. Managerial Auditing Journal, 20, 460-478.
14. Luo, J-h., Li, X. and Chen, H. (2018). Annual report readability and corporate agency costs. China Journal of Accounting Research, <https://doi.org/10.1016/j.cjar.2018.04.001>.